

Litteratur.

Marc Ancel: La défense sociale nouvelle. Editions Cujas, Paris 1954. 183 sider.

Professor Ivar Strahl har i dette tidsskrift (1954, s. 96) omtalt ovennævnte bog og betegnet den som en ypperlig orientering i de idéer, der præger den nye bevægelse for „socialt forsvar“ (défense sociale). Denne karakteristik af bogen kan jeg fuldt ud tiltræde. En nærmere redegørelse for dens indhold vil formentlig interessere. Mange står spørgende overfor det idéindhold, bevægelsen repræsenterer. Og en del nylige angreb — blandt hvilke der er grund til at fremhæve en tiltrædelsesforelæsning af professor Erwin R. Frey: *Strafrecht oder Soziale Verteidigung?* (Schweizerische Zeitschrift für Strafrecht, 1953, s. 405 ff.) — har forstærket det ønskelige i en klargørelse af bevægelsens ideologi.

Indledningsvis opridses Marc Ancel de nyeste data i Défense sociale's historie: Grundlæggelsen i 1945 af et Centre d'études de défense sociale i Genova, den første kongres i San Remo i 1947, kongressen i Liège 1949, der resulterede i dannelsen af la Société internationale de défense sociale, og senest kongressen i Anvers 1954.

Gennem disse stadier er skabt en målsætning, der giver défense sociale en ny betydning i forhold til ældre benyttelser af den samme betegnelse.

Man må således ikke forveksle den nye défense sociale med det socialforsvar, der så det som strafferettens opgave at beskytte samfundet mod forbrydelser gennem ubønhørlig strafanvendelse. Det sociale forsvar i denne betydning lagde ensidigt vægten på samfundsinteressen på bekostning af individet. Opfattelsen har præget den autoritære strafferet. Den giver plads for en tilbagevenden til arbitrære straffe som i l'Ancien Droit. Den er grundet i rene nytteformål som udtrykt i de gamle utilitaristiske teorier og senere i positivismen (Ferri m. fl.). Fra denne moralsk indifferente opopfring af individet tager den nye défense sociale afstand.

Ej heller må défense sociale ses som et blot system af sikkerhedsforholdsregler (mesures de sûreté) baseret på individets „farlige tilstand“ (état dangereux), således som tilfældet tidligere har været. Den nye défense sociale fralægger sig tendens til at ville gøre alle lovovertrædere til uansvarlige abnorme.

Fælles for tilhængerne af den nye défense sociale er, at de reagerer mod den rent repressive strafferet. Men når nogle — og navnlig præsidenten for la Société internationale de défense sociale, Filippo Gramatica — går videre og vil afskaffe al „straf“ gennem en „kamp mod strafferetten“, er der tale om en rent personlig, ekstrem stillingtagen, der ligger uden for det program, som sammenfatter bevægelsens tilhægere.

Ifølge dette program kræves ikke et *valg* mellem strafferet og *défense sociale*, men *forening* af disse i et nyt perspektiv. De ledende synspunkter sammenfattes således: 1) Formålet for det kriminalretlige system er ikke at bringe en skyld til soning, men at beskytte samfundet. 2) Dette formål kræver anvendelse af en række ekstra-pønale (d. v. s. ikke strafprægede) forholdsregler. 3) Primært lægges vægten på specialprævention. 4) Der tilsigtes en „humanisering“ af strafferetten, ikke i betydning af sentimental overbærenhed, men som en appel til alle individets ressourcer sigtende til at opbygge hans selvrespekt og sans for menneskelige værdier. 5) I denne sammenhæng tilstræbes en videnskabelig erkendelse af lovovertræderens personlighed (side 35—37).

Efter denne foreløbige resumering af socialforsvarets hovedmærker knytter Ancel forbindelseslinierne bagud til beslægtede tendenser i strafferettens historie, idet en sammenhæng spores, så snart der har været tale om beskyttelse af samfundet (i modsætning til en blot soning), en forbedring af lovovertræderen og en erkendelse af den skyldiges menneskeværd.

Som grundlæggende for den nyere teori om socialt forsvar fremhæves Adolphe Prins' skrift *La défense sociale et les transformations du droit pénal* (1910), der giver et særlig klart og konsekvent udtryk for opgøret med den klassiske teori om det moralske ansvar baseret på fri vilje med ren straf i forhold til skylden, klassisk pønitiært regime, nedsat straf ved nedsat tilregnelighed m. v. Efter Prins — og med samme ret kunne Ancel have citeret Carl Torp's strafferet af 1905 — kan den straffende justits som menneskeværk kun have et relativt formål. Den „farlige tilstand“ drages i forgrunden, men som en juridisk begrebsdannelse, omgærdet af judicielle garantier.

Ancel giver en instruktiv gennemgang af den nyere sociale forsvarsteoris udviklingsfaser. Først mellem de to verdenskrige (1919—39) slår den igennem i de positive lovgivninger, men i modificeret form, transformeret af „eklektikerne“, der søger et kompromis med den klassiske strafferet. I slutningen af denne fase udnyttes og misbruges teoriens idéer i de totalitære staters strafferet, der kombinerer dem med et straffesystem, som først og fremmest er præget af gengældelse og afskrækelse. Men efter denne prøvelse udkrystalliseres den *nye* *défense sociale*, for hvis doktrin Ancel gør rede i det foreliggende skrift.

Vi kommer her til skriftets interessanteste del, en indgående redegørelse for den nye doktrin gennem modstilling af denne overfor modstående eller afvigende ideologier.

Overfor den *klassiske strafferet* (*droit classique*), der dominerede i det 19. århundrede og som for tiden gør et nyt fremstød i en neo-klassicisme, hvis kraft ikke må undervurderes, er sondringen klar. *Défense sociale* forkaster en metafysisk, apriorisk begrundelse af strafferetten. Den er imod en absolut justits, ser forbrydelsen som et rent menneskeligt fænomen (*un fait humain*) og straffejustitsen som en social forholdsregel (*action sociale*).

Fra *positivismen* — som den kom til udtryk i den italienske skole omkring århundredeskiftet — adskiller den nye *défense sociale* sig først og fremmest ved ikke at være forankret i en deterministisk ideologi, men ved — i modsætning til denne — at betone og frugtbar gøre den enkeltes ansvarlighedsfølelse. Dette skal ikke forstås således, at den opstiller en teori om moralsk ansvarlighed baseret på fri vilje. Men den bygger på den faktisk eksisterende følelse af ansvarlighed som en psykologisk kendsgerning af afgørende kriminalpolitisk betydning. Fra *positivismen* adskiller den nye *défense sociale* sig endvidere ved at opgive dennes stive klassifikation af lovovertræderne til fordel for en individualiserende, dynamisk personlighedsopfattelse. Endvidere tilstræber den en ligevægtig hensyntagen til individ og samfund, blandt andet med den konsekvens, at den kræver et strengt legalitetssystem som forudsætning for kriminalretlig indskriden (*nulla poena sine lege*). Fremdeles er der en vigtig forskel mellem det nye socialforsvar og *positivismen* i deres forhold til de ikke-juridiske videnskaber. Medens *positivismen* var præget af en vis „*scientisme*“, en overvurderende anerkendelse af psykiatriens, sociologiens og andre forskningsgrenes umiddelbare betydning for kriminalretten, vil man nu selvstændigt forme en kriminalpolitik fra sagkyndig kriminalistisk side under benyttelse, men ikke i samme afhængighed af hjælpevidenskaberne.

I forhold til *Adolphe Prins* er la *défense sociale nouvelle* særpræget ikke blot ved sin afvigende holdning til determinismen, men også ved sit videre sigte. Dens rækkevidde er ikke begrænset til de abnorme lovovertrædere og vaneforbrydere, dens holdning er mere aktiv og positiv. Den sigter ikke i første række til uskadeliggørelse (*elimination*) af uforbederlige, men slår til lyd for et behandlingssynspunkt, særlig med behandlingen af unge lovovertrædere som udgangspunkt. Og i stedet for et ensidigt farlighedssynspunkt sætter den en kompleks kausalitetsteori.

Hvad endelig angår forholdet til de radikale *ekstremister*, der vil afskaffe enhver form for straf, sætter Marc Ancel — og med ham utvivlsomt flertallet af de jurister, der har sluttet op om *défense sociale* — sig et moderatere mål, idet man ikke vil fornægte nødvendigheden eller hensigtsmæssigheden af overfor visse grupper af lovovertrædere, i første række lejlighedsforbrydere, at anvende forholdsregler (bøde, fængsel), der reelt må karakteriseres som straf. I denne forbindelse tager Ancel bestemte afstand fra visse kriminologer, der uden praktisk kendskab til strafferetsplejen vil bestemme kriminalpolitikken.

Med det hidtil anførte har Ancel særlig søgt at placere la *défense sociale nouvelle* ved at fremhæve, hvad den *ikke* er. Til dette negative aspekt føjes sluttelig en *positiv* formulering af bevægelsens kriminalpolitiske program. Det går i første række ud på at fremme en *ny holdning* overfor lovovertræderen, særlig set i relation til lande, hvis strafferet endnu er præget af den klassiske strafferets juridiske system. Som forbillede peges på den nyere nordiske reformdebat og reformlovgiv-

ning. Tre punkter i forbindelse med denne nye holdning understreges navnlig: værdien af indgående personundersøgelse, reorganisation af sanktionssystemet og omforming af straffesagerne og straffuldbyrdsen til en realistisk action sociale.

Denne omforming må ske uden noget voldsomt brud i praksis. Ancel har et vågent øje for de kriminalpolitiske reformers afhængighed af den offentlige mening. Den må også ske under hensyntagen til moralske værdier. Ancel betoner stærkt overensstemmelsen mellem det kriminalistiske grundsyn, han repræsenterer, og den kristelige tradition. Et fremtrædende træk i hans kriminalpolitiske program er yderligere den vægt, han lægger på, at den kriminalistiske retsudvikling dirigeres fra juridisk, strafferetskyndigt hold. Han er selv dommer i Cour de Cassation og kender værdien af legale og judicielle garantier for individets frihed. Han vil legalitet, men ikke legalisme i form af en livsfjern juridik, han anser den rent juridiske eller juridisk-tekniske betragtningsmåde overfor forbrydelse og straf som forældet, men mener ikke, at juristen kan erstattes af en læge, sociolog eller psykolog. Han anser det for nødvendigt at bevare en virkelig strafferet (droit pénal), men under udnyttelse af den kriminologiske forsknings resultater.

Marc Ancel's bog har undertitlen: *Un mouvement de Politique criminelle humaniste*. Den indeholder et kriminalpolitisk program, som vel umiddelbart og i enkeltheder står for forfatterens egen regning, men som dog i sine hovedtræk er repræsentativt for bevægelsen omkring la Société internationale de défense sociale. Denne bevægelse tilsigter ikke at danne nogen ny „skole“ med en selvstændig ny dogmatik. Men den ønsker at betone en række synspunkter, som nu med stor klarhed er præciseret i Ancel's bog.

For nordiske kriminalister er der særlig grund til at påskønne den overordentlige interesse og sympati, hvormed forfatteren omfatter netop nordisk kriminalret og kriminalretlig teori. Ancel indtager en ledende stilling i fransk retssammenlignende forskning, og han har erhvervet sig et grundigt kendskab til nyere skandinavisk litteratur på kriminalrettens og kriminologiens område. Hans bog rummer adskillige citater fra nordisk uoversat litteratur.

Bogen er et betydningsfuldt indlæg i den aktuelle principdebat. Det er ønskeligt, at den bliver kendt i vide kredse.

Stephan Hurwitz.

Hans Welzel: Das deutsche Strafrecht. Eine systematische Darstellung.
3. Auflage. Walter de Gruyter & Co. Berlin 1954. 437 sider.

Opmærksomheden skal her henledes på et nyere tysk forfatterskab på strafferetsdogmatikkens og strafferetsfilosofiens felter. Bonn-professoren dr. *Hans Welzel* indtager efter en række betydelige skrifter en førende plads i den efternazistiske strafferetsteori. Blandt hans skrifter kan fremhæves *Das neue Bild des Strafrechtssystems*, 2. Aufl.

1952, *Aktuelle Strafrechtsprobleme im Rahmen der finalen Handlungslehre*, 1953, samt den systematiske fremstilling af den tyske strafferet, der i år er udkommet i tredje udgave, og ved hvis anmeldelse her skal søges givet et indtryk af forfatterens hovedidéer.

Strafferetten udøver ifølge Welzel i første række en *social-etisk* funktion. Dens opgave er at beskytte samfundslivets elementære værdier. Ved bestemmelsen af disse værdier må man have for øje ikke blot resultatet af de handlinger, der skal bedømmes (handlingens „Erfolgsunwert“), men også handlingerne selv under hensyn til det med dem forbundne mål, men uafhængigt af resultatet (handlingens „Aktunwert“). Pønalisering af „Aktunwerte“ er strafferettens primære opgave. Derved styrker den positivt de sociale etiske „Aktwerte“, såsom agtelsen for fremmed liv, sundhed, frihed og ejendom. I forhold hertil er den direkte beskyttelse af retsgoderne en sekundær eller afledt opgave for strafferetten. Vægten lægges med andre ord på strafferettens moraldannende funktion. Ældre teoris fremhævelse af retsgodebeskyttelsen afvises som en overbetoning af de menneskelige handlingers resultatside og en dermed forbunden forkastelig „utilitarisering“ af strafferetten. „Die Aktwerte der Treue, des Gehorsams, der Achtung vor der Person usf. haben den längeren Atem und den weiteren Blick als der blosser Güterschutz. Sie sehen nicht auf das Heute oder Morgen, sondern auf das Bleibende“. (S. 3).

Denne strafferettens sociale etiske funktion har relation til mennesker med evne til „social-etisk binding“, d. v. s. til det store flertal af borgere, der kun begår strafbare handlinger som udslag af en konflikts- eller lejligheds kriminalitet. Med henblik på dette befolkningslag, der er det for samfundslivet bærende, bør strafferetten indrettes med klare, fast afgrænsede gerningsindhold og med en gengældende („vergeltende“) straf i forhold til den udviste skyld.

Men der gives tillige en anden art kriminalitet, som hidrører fra mennesker, der i vidt omfang mangler evne til at lade sig binde af sociale etiske normer. Det er navnlig de såkaldte tilstandsforbrydere, herunder asociale og vaneforbrydere. Overfor dem — i modsætning til lejlighedsforbryderne — slår den egentlige strafferet ikke til. Her må en *præventiv* funktion sættes ind gennem sikrende forholdsregler. Kriminalretten bliver derved tosporet. Det ene spor fører over skylden (die Schuld) til gengældende straf, det andet over farligheden til sikrende forholdsregel. —

I læren om forbrydelsen (s. 28 ff.) giver Welzel et resumé af sin „finale handlingstæring“. Den menneskelige handling er „Ausübung der Zweckmäßigkeit“. Handlingen er derfor „final“ (formålsbestemt), ikke en blot „kausal“ begivenhed. „Finale Tätigkeit ist ein bewusst vom Ziel her gelenktes Wirken“. Finalitet er — billedlig talt — „seende“, kausaliteten „blind“. Den målbevidste vilje, der styrer det kausale begivenhedsforløb, er den finale handlingens rygrad. Den finale vilje

former det objektive forløb og er således selv en objektiv faktor, *et led i selve handlingen* (s. 29).

Strafferetten forbyder handlinger med „misbilliget finalitet“. Herunder hører, hvad der i almindelighed betegnes som *forsættlige* forbrydelser. Tillige påbyder den ved handlinger med „retligt indifferent finalitet“ et mindstemål af „final styrelse“ til undgåelse af retsgodekrænkelser. Handlinger, der tilsidesætter denne omsorgspligt, udgør gerningsindholdene i de *uagtsomme* delikter. —

For at en handling kan blive en forbrydelse, må tre elementer være til stede: Tatbestandsmæssigkeit, Retstridighed og Skyld. Forsåvidt er Welzel i overensstemmelse med den almindelige lære, men i bestemmelsen af, hvad disse elementer omfatter, afviger han på væsentlige punkter fra denne.

Medens retstridigheden i almindelighed har været opfattet som et indbegreb af objektive eller ydre momenter, skylden derimod som den handlendes subjektivt-sjælelige relation til det objektive gerningsindhold, henfører Welzel gerningsmandens *forsæt under det retstridige gerningsindhold som et konstituerende element i dette*. „I alle forsættelige delikter er forsættet et essentielt uretselement“ (s. 46). Kun det finale handlingsbegreb kan afgive det fornødne grundlag for uretslæren.

Denne opfattelse bygger på tidligere analyser i tysk strafferetsdogmatik, der har påvist såkaldte „*subjektive uretselementer*“ i forbindelse med visse gerningsindhold, f. eks. tilegnelsesvilje som led i tyveribegrebet, og navnlig i forbindelse med forsøgslæren. Welzel gør nu undtagelserne til regel. Det såkaldte objektive gerningsindhold er ingenlunde noget rent objektivt „ydre“, frit for sjælelige momenter. De forsættelige deliktsformers handlinger lader sig overhovedet ikke fatte uden den viljestendens, der bærer dem.

Selv om en udskillelse af den subjektive tendens fra det objektive gerningsindhold således strengt taget er umulig, opdeler Welzel dog ved fremstillingen af læren om gerningsindholdet dette i en *objektiv og subjektiv Tatbestand*. Det objektive gerningsindhold (Tatbestand) er da ikke objektivt i betydningen af det for subjektive momenter isolerede gerningsindhold, men i betydningen af det *objektiverede*. Det omfatter den del af gerningsindholdet, der må foreligge objektivt i yderverdenen, herunder navnlig retsgodekrænkelsen eller -fareudsættelsen. Under det subjektive gerningsindhold hører forsættet som finalt handlingsmoment samt de såkaldte subjektive uretselementer (hensigt, særlige sindelagsmomenter m. v.). — For uagtsomhedsdelikternes vedkommende henføres på tilsvarende måde mangelen på påbudt omsorg (den påbudte finalitet) til disse delikters uretsbegreb, ikke til skyldspørgsmålet. —

Af særlig interesse er herefter forfatterens behandling af skyldbegrebet og skyldproblemet (s. 101 ff.).

Skylden (die Schuld) identificeres med forkastelighed (*Vorwerf-*

barkeit) og ansvarlighed. Skylden føjer til den retstridige handling — hvad enten den består i en forsættelig realisering af et gerningsindhold eller i en uforsættelig omsorgskrænkelser — et nyt moment: den personlige bebrejdelse mod gerningsmanden, at han og netop han ikke har undladt den retstridige handling, skønt han kunne have undladt den.

Skylden er efter denne opfattelse et rent normativt, ikke noget psykologisk begreb. At en person forsætteligt eller uagtsomt har realiseret et straffbart gerningsindhold, siger endnu intet om hans skyld. Skyld foreligger, når det kan bebrejdes ham, at han — forsætteligt eller uagtsomt — har handlet på denne måde. Tilregnelsen (forsæt, uagtsomhed) bliver således ikke et led i skyldbegrebet, men forudsætning eller genstand for skylddommen (bebrejdelsen).

De „eksistentielle“ forudsætninger for skyldbeprejdelsen er viljesfrihed og tilregnelighed.

Viljesfrihedens problem behandles kortfattet s. 106—112. Vendt mod den Darwin'istiske evolutionsteori opfattes mennesket — i principiel modsætning til dyret — som et væsen, der *negativt* er karakteriseret ved en vidtgående uafhængighed af instinktiv adfærd og *positivt* af en evne til ansvarsbevidst handling. Mennesket er et *ansvarligt* væsen eller (rettere) *et til selvansvarlighed anlagt væsen*. „Dem Menschen ist die Ordnung seiner Daseinsgestaltung nicht wie dem Tiere biologisch mitgegeben, sondern als verpflichtender Lebenssinn verantwortlich aufgegeben.“

Til dette „antropologiske aspekt“ — hvis metafysiske begrundelse træder åbenbart frem — knyttes et „karakterologisk aspekt“: bortfaldet af medfødte adfærdsformer og opbygningen af et ansvarligt jegcentrum har bevirket en flerhed af lag i menneskets sjælelige struktur. Et „dybdelag“ omfatter de fra instinktsammenknytningen løste vitaldrifter og de „højere“ sjælelige tilskyndelser, der påvirker jeget til handlinger. Over disse impulser fra dybdelaget hæver „selv'et“ sig som regulationscentrum, der styrer impulserne „nach Sinn und Wert“. Disse jeg-funktionens akter „verlaufen im Medium des Sinnes, nicht dem der kausalen Kraft“ (s. 108).

På denne baggrund bestemmes viljesfrihed som *evnen til at kunne bestemme sig „sinnmässig“* (hvilket vel må forstås som „ledet af en mening“). Der er ikke tale om en ren indeterminisme. Mennesket kan ikke frit („grundløst“) vælge mellem „Sinn und Widersinn, Wert und Unwert“. Så længe „das Wertwidrige“ bestemmer mennesket, bestemmer det ham „in der Form des kausalen Dranges“ (som vrede, misundelse, havesyge, seksualdrift osv.), og så længe har „der Akt der Freiheit“ endnu slet ikke gjort sig gældende. „Böser Wille ist kausale Abhängigkeit vom wertwidrigen Antrieb und insofern unfreier Wille“. Frihed er ingen tilstand, men en akt: „der Akt der Befreiung vom kausalen Zwang der Antriebe zu sinnmässiger Selbstbestimmung“. På mangelen af denne akt grundtes skyldfænomenet. „Schuld ist das Ausbleiben der sinnmässigen Selbstbestimmung bei einem Subjekt, das

dieser Selbstbestimmung mächtig ist. Sie ist nicht sinnmässige Entscheidung zugunsten des Schlechten, sondern ist das Verhaftet- und Abhängigbleiben, das Sichttreibenlassen von wertwidrigen Antrieben.“

Hermed — mener forf. — er den yderste grænse for frihedsproblemet's analyse nået. På spørgsmålet, *hvorledes* mennesket er i stand til at befri sig for det kausale pres, er det umuligt at svare.

Fra denne analyse af frihedsproblemet drager Welzel — på overraskende måde — konklusioner med hensyn til *forholdet mellem strafferetsvidenskab og kriminologi*. Tilsyneladende modsiger disse videnskaber hinanden. I strafferetten opfatter man (Welzel) forbrydelsen som et frihedsmisbrug, der lægges gerningsmanden til last og gengældes med straf, medens forbrydelsen i kriminologien blot er et kausalt produkt af anlæg og omverden. Men denne modsigelse ophæves gennem forf.'s frihedsanalyse. Skyld betyder ikke „fri“ afgørelse til fordel for det onde, men „Abhängigbleiben vom kausalen Zwang der Antriebe seitens eines Subjektes, das sinnmässiger Selbstbestimmung fähig ist.“ *Forbrydelsen er derfor virkelig helt igennem et produkt af kausale faktorer*. Hvad der bebrejdes det selvansvarlige menneske, er netop, at han ikke har frigjort sig fra disse faktorer's magt, uanset at han var i stand dertil. Mennesket er „als das zur Selbstverantwortung bestimmte Wesen existentiell in der Lage, die kausale Abhängigkeit von den Antrieben final (sinnmässig) zu überformen. Schuld ist nicht ein Akt der freien Sinnbestimmung, sondern gerade das Ausbleiben der Sinnbestimmung in einem selbstverantwortlichen Subjekt.“ —

Med den af forf. hævdede opfattelse, at mennesket som et til selvansvar bestemt væsen ejer evne til „sinnmässiger Selbstbestimmung“, er imidlertid kun givet en *almen* bestemmelse af den menneskelige frihed. Hvorvidt et enkelt, bestemt menneske i en *konkret* situation virkelig råder over denne evne, kan ikke afgøres ud fra et alment teoretisk synspunkt, men beror på en „eksistentiel“ dom, på en praktisk-empirisk vurdering af, om dette menneske må anerkendes „als Du, als gleiches . . . verantwortliches Subjekt, wie ich selbst bin.“ Denne dom fældes lettere fra den negative end fra den positive side. Den udskiller alle dem, der ikke magter at udøve „*sinnvolle Selbstbestimmung*“, d.v.s. dem, der på grund af ungdom eller psykisk abnormitet mangler skylddevne. —

Efter således at have redegjort for den strafferetlige skylds eksistentielle forudsætning — menneskets „sinnmässiger Selbstbestimmbarkeit“ — går Welzel over til behandlingen af den egentlig strafferetlige skyldlære: *die Vorwerfbarkeit und ihre Momente* (s. 116 ff).

Vorwerfbarkeit — eller dadelværdighed, som vi her vil kalde det — er den konkrete, på intellektuelle såvel som på voluntative momenter grundede skyld hos et skyldmægtigt (tilregneligt) menneske.

Intellektuelt afhænger dadelværdigheden af, at den handlende rigtigt har erkendt eller rigtigt har kunnet erkende handlingen både med hensyn til gerningsindhold og retstridighed.

Af særlig interesse er i denne forbindelse Welzel's behandling af spørgsmålet om *retsvildfarelsens* betydning. Efter den tidligere tyske rigsrets praksis var kendskab til retstridigheden i almindelighed ikke anerkendt som betingelse for strafansvar. Den herskende teori antog derimod, at egentlig retsvildfarelse udelukkede forsæt. Welzel vender sig mod begge disse opfattelser. Efter den af ham udviklede skyldteori er skyldbebrejdelsens genstand den retstridige handlevilje, hvad enten der er tale om et gerningsindholds-forsæt eller om en uforsættelig omsorgskrænkelse. Har gerningsmanden ikke kendt og ikke kunnet kende retstridigheden, er der intet grundlag for (retlig) bebrejdelse og straf. Har han ikke kendt retstridigheden, men dog kunnet kende den ved større opbud af agtpågivenhed, formindskes skylden, men udelukkes ikke. Vildfarelse med hensyn til retstridigheden betegnes som *forbudsvildfarelse* (*Verbotsirrtum*) i modsætning til den vildfarelse, der angår momenter i gerningsindholdet (*Tatbestandsirrtum*). Denne modsætning må ikke forveksles med modsætningen mellem retlig og faktisk vildfarelse (*error juris* og *error facti*), der af Welzel forkastes som misvisende og irrelevant. Forbudsvildfarelsen kan angå noget faktisk, nemlig de faktiske forudsætninger for tilstedeværelsen af en retmæssighedsgrund (objektiv straffrihedsgrund, f. eks. nødværge). Og omvendt kan en *Tatbestandsirrtum* angå momenter af normativt-retlig art, f. eks. hvorvidt en ting er fremmed ejendom. Den relevante sondring indenfor vildfarelserne er derfor ikke „*Tatsache — Rechtsbegriff*“, men „*Tatbestand — Rechtswidrigkeit*“. — Denne lære, der til skyldspørgsmålet henfører, om en forbudsvildfarelse foreligger, således at en (praktisk) uundgåelig forbudsvildfarelse virker diskulperende, er blevet akcepteret af den vesttyske Bundesgerichtshof ved en plenarbeslutning af 18. marts 1952. —

Som ovenfor nævnt beror dadelværdigheden (*die Vorwerfbarkeit*) tillige på et *viljesmoment* (voluntativt moment). Det er ikke nok, at gerningsmanden intellektuelt kan indse sin handlings retstridighed. I den konkrete afgørelsessituation er hans skyld også — og navnlig — afhængig af, at han har mulighed for at bestemme sin vilje til retmæssig handlen. Denne mulighed er den såkaldte *Zumutbarkeit*. Den kan ved uagtsomme delikter være udelukket ved (uforskyldt) træthed, udmattelse, frygt m. v. Ved forsættelige delikter kan *Zumutbarkeit* mangle som følge af affekttilstande, nødsituationer m. v. og i situationer, hvor opofrelse af andres liv påtvinger sig som det etisk rigtige alternativ, idet ellers med sikkerhed langt flere ville gå til grunde (såkaldt *übergesetzlicher Entschuldigungsgrund*; eksempel: lægers udførelse af Hitlers „*euthanasi*“ordre i forhold til et mindre antal af patienter for at skåne det store flertal). Det kan bemærkes, at Welzel — s. 135 — angiver snævre grænser for denne farlige undskyldningsgrund. Dens almindelige betingelse er således, at selv dommeren må erkende, at han i den handlendes situation ville have følt sig forpligtet til at handle på samme måde som han. —

Jeg har i det foregående søgt i store træk at gøre rede for, hvad jeg anser for de bærende tanker i Welzels dogmatik. Hans fremstilling af den tyske strafferet indeholder iøvrigt en fylde af originale enkeltheder såvel i behandlingen af den almindelige strafferet som i hans knappe, men koncise og instruktive gennemgang af strafferettens specielle del.

Welzel er en højt begavet talsmand for den finale, eksistentielle retning i den nyeste tyske strafferet og en fremragende systematiker. Den stærkt betonedede idealisme i hans strafferetlige grundsynspunkter med afstandtagen fra nyttehensyn som legitimt grundlag for anvendelse af straf må til dels ses som en reaktion mod den nazistiske æras strafferetlige excesser.

På adskillige punkter har han bidraget til at skabe større klarhed i den strafferetlige principdebat. Særlig værdifuld finder jeg hans lære om forbudsvildfarelse. Man vil vanskeligt kunne forbigå denne lære i fremtidig behandling af de vanskelige spørgsmål om retsvildfarelsens betydning.

Men hans grundteser om skyld funderet i en eksistentiel ansvarlighed, kædet sammen med en særegen lære om viljesfrihed og mundende ud i en gengældende strafferet efter klassisk mønster, beror på et filosofisk, til dels metafysisk *postulat*, som tilhængere af en relativ straffeteori ikke kan godtage. Stærkt kritisabel forekommer hans lære om viljesfriheden, der vil lade forbrydelsen, men ikke dens negation være kausalt bestemt. Allerede i betragtning af forbrydelsesbegrebets utvivlsomme relativitet må denne sondring forkastes som uholdbar. Af problematisk værdi synes også Welzels udsondring af forsætslæren fra skyldlæren og dens henførelse under handlingsbegrebet. Selv om det erkendes, at den finale handlingslære er fortjenstfuld ved sin påpegelse af den nære sammenkædning af objektive og subjektive momenter i de handlinger, der indgår under de straffbare gerningshold, synes det dog analytisk tilladeligt og hensigtsmæssigt i almindelighed at udsondre gerningsindholdets subjektive forudsætninger til selvstændig behandling under læren om tilregnelser som strafbarhedsbetingelse. En endelig stillingtagen til de her berørte systematiske spørgsmål vil jeg dog her undlade.

Det er i det hele taget ikke min mening her at ville forsøge en kritisk imødegåelse af Welzels dogmatik. Min anmeldelse tilsigter at henlede opmærksomheden på det betydningsfulde værk. Det er symptomatisk for den seneste tyske strafferet, og dets forfatter har krav på at blive mere kendt i nordiske interesserede kredse, end tilfældet hidtil har været.

Stephan Hurwitz.

„*Det ufødte barn*“. 158 sider. Udgivet af Socialpolitisk forening. Det danske Forlag. København 1954. Pris for medlemmer Kr. 6,25. Bogladepris Kr. 7,75.

Seksten tusind svangerskabsafbrydelser om året. Det meget alvorlige abortproblem belyses på en let tilgængelig måde. Man kunne ønske, at man havde haft lige så klar, saglig, let fordøjelig redegørelse for andre vigtige betænkninger. Her kan man på en nem måde slippe til en orientering om den nye svangerskabskommissions resultater. Hovedlinjerne i Mødrehjælpens erfaringer er vel trukket op af dr. Henrik Hoffmeyer. Professor Helweg skriver om baggrunden for den svangerskabslovgivning, vi har, og gennemgår kommissionens forskellige mindretals- og flertalsforslag.

Kommissionsformanden, landsretssagfører Edel Saunte, tager sig af juridiske problemer, og starter med den interessante kendsgerning, at man i kanonisk ret mente, at et mandligt foster blev besjælet 40 dage gammelt og et kvindeligt foster 80 dage — således at der ikke er tvivl om, at det har været meget spændende, for den der i sin tid fordrev et 60 dage gammelt foster, at få kønnet konstateret — straffrit eller miste hovedet og få det sat på en stage.

Dr. Willy Munck trækker lægelige problemer frem, og forstander Arnfred, der ikke har deltaget i kommissionsarbejdet, redegør for etisk-religiøse problemstillinger. Familiepolitikken bliver derefter diskuteret af Alice Bruun, og man finder det i almindelighed let at slutte sig til den fortrinlige vejledning, der her gives, men det må dog fastslås, at bogens bærende afsnit er Mødrehjælpen. Det er lykkedes for Vera Skalts at give en levende og æggende redegørelse for dette vigtige specialarbejde. Om ikke af anden grund kan man anbefale alle interesserede at læse bogen for kirkeminister Bodil Koch's afsluttende bemærkninger, men det ville være vigtigt, om denne bog blev benyttet som grundbog for studiekredsarbejde over aktuelle sociale problemer. Bogen vil egne sig også til studiekredse i fængsler, fordi den kan give anledning til at få familieproblemet og den sociale forsorgs egentlige mål belyst på en mere alsidig måde end det i almindelighed sker ved studiekredse udelukkende sammensat af mænd.

Georg K. Stürup.

Beretning om fængselsvæsenet i Danmark 1938—1942. Afgivet af direktøren for fængselsvæsenet. J. H. Schultz a/s. København 1954. 133 s.

Det er glædeligt, at fængselsdirektoratet nu har overvundet den „række forskellige vanskeligheder“, som har umuliggjort udsendelsen af denne beretning på et tidligere tidspunkt. I sandhedens interesse skal dog bemærkes, at beretningen er mere up to date, end titlen lader formode, idet redegørelsen for de under fængselsvæsenet hørende anstalter omfatter perioden fra 1938—1951, altså også tiden efter 1942,

hvor de største omvæltninger og udvidelser i anstaltsystemet har fundet sted.

Det statistiske materiale omfatter derimod kun årene 1938—1942. Tallene er præget af den stigende kriminalitet i de første krigsår. Beretningen indeholder desuden en tilbagefaldsstatistik, der oplyser antallet af genindsættelser i statsanstalt af fanger løsladt i 1928—1932, kontrolleret over en periode på 10 år efter løsladelsesåret. Tilbagefaldsprocenten ligger fast i forhold til tidligere år (mænd 46 %, kvinder ca. 29 %). I forordet bebudes en snarlig udsendelse af det statistiske materiale for 1943—1951 i form af et tillæg til den foreliggende beretning.

Måske af veneration for materialets alder anvender beretningen den gamle retskrivning.

Jon Johnsen.

Sammlung ausserdeutscher Strafgesetzbücher in deutscher Übersetzung
Nr. 66: Das Finnische Strafgesetzbuch. Übersetzt von *Brynolf Honkasalo*. Berlin 1954. 110 sider. DM 11,60.

I den af professor Adolf Schönke grundlagte værdifulde serie straffelovs-publikationer er nu også den finske straffelov udkommet i tysk oversættelse ved professor *Brynolf Honkasalo*. Bogen er forsynet med en instruktiv indledning om finsk strafferets udvikling. Teksten i straffeloven af 19. december 1889 er ført à jour, og som bilag til straffeloven er aftrykt de vigtige nye love om betingede domme (1918), om farlige tilbagefaldsforbrydere (1932) og om unge lovovertrædere (1940).

Den udmærkede lovudgave vil i høj grad lette udlandets adgang til at lære gældende finsk strafferet at kende.

Stephan Hurwitz.

Bernhard Düsing: Abschaffung der Todesstrafe. Bollwerk-Verlag Offenbach/Main 1952. 342 s. 12,80 DM.

I Vesttyskland blev dødsstraffen afskaffet ved art. 102 i grundloven af 1949: „Die Todesstrafe ist abgeschafft“. Dr. *Bernhard Düsing* har, i håbet om at denne lovgivningsbeslutning for bestandig har afgjort spørgsmålet, sat sig for at skrive dens forhistorie. Han begynder med Beccaria's idéer og følger derefter debatten om dødsstraffen i Tyskland i det 19. og 20. århundrede, i første række den debat som er ført i de politiske partier og forsamlinger, hvor spørgsmålet om dødsstraffens afskaffelse er rejst. Litteraturen om emnet er ikke forbigået, men ret kortfattet refereret. Det er ikke et egentligt idéhistorisk synspunkt, der har været hovedsagen for forf., men nok så meget ønsket om at følge idéernes skiftende kamppladser, repræsentanter og stemmetal, deres formulering i programmer og resolutioner o. s. v. Det følger heraf, at bogen først og fremmest må være af interesse for et tysk publi-

kum, som vistnok vil finde, at et omfattende historisk stof her er samlet fra rigsdagstidender og andre kilder. Uden for Tyskland kan der næppe regnes med den samme interesse for bogens væld af historiske enkeltheder, men et hovedværk vil det dog være for enhver, der interesserer sig for dødsstraffens historie i nyere tid.

Forf. har givet en særlig omtale af problemet dødsstraf i en række lande uden for Tyskland. For Danmarks vedkommende opgiver forf. på grundlag af de statistiske årbøger antallet af afsagte dødsdomme efter straffelovstillægget til ialt 97 i årene 1945—48. Hvis man alene interesserer sig for de *endelige* dødsdomme, som ikke er ændrede ved appel, er dette tal noget for højt; her er det samlede antal for hele retsoppgøret 76. Af disse straffe blev henvend to trediedele fuldbyrret, resten ved benådning omsat til fængsel.

Knud Waaben.

Charles Germain: Le Traitement des Récidivistes en France. Imprimerie Administrative. Melun 1953. 106 s.

I denne bog er samlet en rapport og et indledende foredrag, som den franske fængselsdirektør holdt på et internationalt kriminalistmøde om „l'état dangereux“ i Paris i 1953. Rapporten giver et klart og instruktivt overblik over den kriminalretlige behandling af recidivisterne, deres klassifikation og sortering, med hovedvægten på behandlingen af de kroniske recidivister, som idømmes internering („*relégation*“).

Relégation er en sikkerhedsforanstaltning, som iværksættes i continuation af en tidsbestemt straf, oprindeligt således at den dømte blev deporteret til en fangelejr i de franske kolonier, som f. eks. Djæveløen. Siden den 2. verdenskrigs begyndelse er deportationerne blevet afløst af en internering i selve Frankrig, en internering, der principielt er livsvarig, men således at der er mulighed for løsladelse på prøve efter 3 års internering.

Germain går stærkt imod det dualistiske system med kombination af tidsbestemt straf og tidsbestemt sikkerhedsforanstaltning og ønsker i stedet interneringen gjort tidsbestemt med fastsættelse af en maksimal forvaringstid (20 år), da erfaringerne taler for, at den psykologiske virkning af den livsvarige internering modvirker opnåelsen af gunstige behandlingsresultater.

I 3 tillæg til bogen redegør inspektør *Leteneur* for behandlingen af almindelige recidivister i Maison centrale d'Ensisheim, dr. *Vullien* fremsætter nogle betragtninger over „l'état dangereux“ hos de internerede, og dr. *Giscard* besvarer nogle principielle spørgsmål vedrørende behandlingen af de internerede.

Jon Johnsen.

Norman Fenton: Correctional Employees Training Manual Number Three. An Introduction to Classification and Treatment in State Correctional Service. State Office Building No. 1, Room 502, Sacramento, California 1953. 192 s.

Enhver fængselsfunktionær, som har lyst til at sætte sig ind i de nyeste principper i vor tids fangebehandling, vil med udbytte kunne læse denne håndbog om klassifikation og behandling. Den er skrevet for det menige fængselspersonale i et lettilgængeligt sprog og kræver ingen særlige forudsætninger hos læseren. Selvom bogen er bygget op over det kaliforniske fængselsystem, er dens emne dog så fundamentalt, at også vi andre kan lære deraf. Ikke mindst interessant er kapitlerne om funktionærens holdning overfor fangen, om funktionærens personlighed og om anstaltens moral som forudsætninger for positive behandlingsresultater.

Hvert kapitel afsluttes af en række spørgsmål, som bør kunne besvares af den omhyggelige læser.

Når bogen er læst, tilgiver man gerne en række mildest talt ubehjælpssomme vignetter, som man dog helst havde undværet.

Jon Johnsen.

The Indeterminate Sentence. United Nations, Department of Social Affairs, New York, 1954. 92 s. § 0,75.

Den foreliggende redegørelse for den ubestemte doms anvendelse i nutiden er resultatet af en undersøgelse iværksat af De Forenede Nationer. Der er udsendt spørgeskemaer til en række lande, og bearbejdelsen af det indkomne materiale er foretaget af den fremtrædende franske kriminalist og expert i sammenlignende ret *Marc Ancel*, der er forfatter til denne bog. Ancel har lagt sin fremstilling således til rette, at den først og fremmest beskæftiger sig med den bestående retstilstand i de forskellige lande, med retsreglerne som udtryk for i hvilken form den ubestemte dom er antaget i de strafferetlige systemer. I en velordnet, men stærkt sammentrængt fremstilling samler og kommenterer forf. oplysningerne vedrørende de enkelte sider af emnet: kategorier af lovovertredere, grænser for den relativt ubestemte frihedsberøvelses varighed, kompetencespørgsmål etc. På grundlag af denne gennemgang har forf. formuleret nogle konklusioner vedrørende den omhandlede domsforms stilling i vor tid.

Der er desuden på fortrinlig måde opridset nogle hovedlinier af den ubestemte doms historiske udvikling. I den forbindelse har forf. med rette lagt vægt på at understrege den nære sammenhæng mellem den relativt ubestemte dom og løsladelse på prøve som led i en tidsbestemt sanktion. Forf.s forsøg i et indledende afsnit på at definere og karakterisere de to foranstaltninger viser, hvor vanskelig denne opgave er, bl. a. fordi en friere brug af den klassiske prøveløsladelse nærmer denne fremgangsmåde stærkt til den ubestemte forvaring med fastsat

længstetid. Netop denne mulighed for en smidig ordning af prøveløsladelsen har — som forf. betoner — medvirket til, at mange nu betragter den ubestemte dom med skepsis. Her må det dog tilføjes, at denne skepsis undertiden udtrykkes i for generelle vendinger. Fordele og betænkeligheder må afvejes ved hver enkelt kategori af kriminelle. Striden om de ubestemte fængselsstraffe har som regel mest taget sigte på voxne, psykisk normale personer, som har begået ikke helt ubetydelige forbrydelser, og som frembyder nogen fare for recidiv. Overfor denne gruppe har tanken om de ubestemte domme ikke hidtil i de nordiske lande kunnet føre til en særforanstaltning (på linie med arbejds- og ungdomsfængsel, psykopatforvaring etc.), men diskussionen om en relativt ubestemt fængselsstraf bør ikke på dette område betragtes som afsluttet.

Marc Ancel har — som det formentlig måtte følge af den stillede opgave — ikke beskæftiget sig indgående med de teoretiske og principielle spørgsmål omkring den ubestemte dom. Men selvom personlige kriminalpolitiske vurderinger ikke kunne komme frem i en bog som denne, ville det dog have været følt som en fordel, om forf. i et af de indledende afsnit havde givet en oversigtsmæssig fremstilling af den vigtigste argumentation, som er fremført af den ubestemte doms tilhængere og modstandere.

Det skal tilføjes, at bogen i et tillæg gengiver en udførlig redegørelse af *Donald M. Barrett* for den ubestemte dom i U.S.A., og at Ancel har udarbejdet en værdifuld bibliografi.

Knud Waaben.

William Dinstein: Technics for the Crime Investigator. Charles C. Thomas Publisher, Springfield, Ill., USA. 1952. 222 s.

Den foreliggende håndbog i efterforskningslære giver en oversigt over de forskellige metoder og tekniske hjælpemidler, der står til rådighed for den i marken arbejdende politimand, men kommer ikke ind på laboratoriemæssige undersøgelser. Forfatteren advarer allerede i forordet læseren om, at selv godt kendskab til efterforskningsmetoder og tekniske muligheder ikke er nok til at gøre en mand til ekspert i at efterforske forbrydelser. Dertil kræves meget andet, såsom kendskab til egne evner og muligheder, til samfundsforhold og almindelig menneskekendskab, samt — kunde man tilføje — en gennem praktisk efterforskningsarbejde indvunden sum af erfaringer. Alligevel er det selvfølgelig en yderst vigtig ting at være velorienteret om de tekniske og taktiske muligheder, der frembyder sig, og bogen, hvori der på få sider er koncentreret en forbavsende mængde vejledende regler og gode råd for opdageren, fremstillet i en let overskuelig, systematiseret form og i et let læseligt sprog, kan derfor anbefales ikke blot til begynderen i faget, men også til den mere rutinerede kriminalpolitimand.

Bogen er naturligvis skrevet specielt for amerikanske forhold, og

reglerne for tilvejebringelse, undersøgelse og opbevaring af bevismateriale er derfor også noget påvirkede af de strenge, undertiden formalistiske bevisregler i anglo-amerikansk ret. Der gives en udmærket, kortfattet vejledning for undersøgelse og behandling af et gerningssted, — et område på hvilket der ofte syndes grusomt mod de mest elementære regler, som derfor ikke kan indskræpes ofte nok.

I kap. III behandles oplysningskilderne: dokumenter, specielt registre, og personer. Forf. skelner mellem „informants“, d. v. s. personer, som ud fra en følelse af borgerpligt giver oplysning til politiet, og „informers“, meddelere, hvis motiver bunder i ønsket om personlig, herunder økonomisk fordel. Med hensyn til de sidstnævnte anbefaler han altid nøje at efterprøve deres oplysninger, før man går til aktion på grundlag af dem. Han opregner en række kategorier af personer, fra hvem politimanden kan forvente at få værdifulde oplysninger til brug ved opklaringen af en forbrydelse eller identificeringen af en gerningsmand. Interessant, — men næppe forenelig med den i Skandinavien herskende opfattelse af omfanget af lægens tavshedspligt, — er en bestemmelse om, at der påhviler en læge, som behandler visse arter af skader, skudsår eller sår frembragt af knivstik, indberetningspligt til politiet.

Iøvrigt gøres der ikke rede for, hvilke retsregler der gælder på det heromhandlede område, idet emnet ikke behandles juridisk, men ud fra hensynet til en instruktiv orientering af den arbejdende politimand.

Forf. fordømmer den i amerikanske samfundsforhold ofte praktiserede fremgangsmåde: at politiet lukker øjnene for forskellige strafbare forhold af mindre graverende karakter, såsom hasardspil, bookmakeri, prostitution o. l., for derigennem at have en fast kreds af meddelere indenfor forbryderverdenen, hvorfra det kan få oplysning om planlæggelsen af eller gerningsmændene til virkelig alvorlige forbrydelser som mord, røveri etc. Han siger, at selvom offentligheden måtte være indstillet på at tolerere sådanne mindre former for ulovlig virksomhed som hasardspil o. l., er det en fremgangsmåde, som i det lange løb vil undergrave retssikkerheden og bringe politiets personale i miskredit. I det hele taget redegør forf. meget fornuftigt for hele det yderst ømfindtlige spørgsmål om politiets kontakt med underverdenen, der jo, som samfundsforholdene nu engang er, er en nødvendighed for et effektivt arbejdende storbypolit.

I to kapitler behandler forf. de vanskelige emner: „Undercover work“ og „Surveillance“ (overvågning), der er to sider af samme efterforskningsmetode, men adskiller sig ved, at undersøgeren ved „Undercover work“ søger direkte kontakt med observationsemnet, ja ligefrem lader sig optage i og lever med i hans omgivelser, jfr. Scotland Yard's berømte „Ghost Squad“, medens „Surveillance“ foregår i det skjulte uden at undersøgerens tilstedeværelse er bekendt for objektet.

Ved beskrivelsen af afhøringsmetoder bringer forf. en række praktiske anvisninger, der kan synes selvindlysende for den, der er trænet i at afhøre sigtede og vidner, men som for begyndere giver et i korte, knappe regler affattet udmærket kursus i anvendt psykologi. Forf. tager klart afstand fra brug af trusler, fremkaldelse af frygt og lignende metoder, der er utilstedelige både fra et legalt og humant synspunkt og kun tjener til at fremhæve den afhørendes underlegenhed overfor den person, der afhøres.

Ved omtalen af en række „fælder“, som under afhøringen kan benyttes overfor en mistænkt person, går forf. undertiden længere end tilladeligt efter vore retssystemer: når han f. eks. anfører, at man i tilfælde, hvor grundlaget for en sigtelse er spinkelt, kan anholde den mistænkte og sigte ham for et andet forhold, man ved han ikke er skyldig i, og derved få lejlighed til at afhøre ham — uden at han, der med sig selv ved, at han er uskyldig i den rejste sigtelse, er på vagt herover for, — om hans forhold og færden på tidspunktet for den forbrydelse, sagen virkelig drejer sig om, så er det en fremgangsmåde, der strider både mod vore love og mod den i Skandinavien herskende opfattelse af „fair play“ overfor den sigtede. Samme betragtning gælder f. eks. det trick, at afhøreren demonstrativt sammenligner den sigtedes fingeraftryk med et imaginært fingeraftryk fra gerningsstedet og antyder eller ligefrem påstår, at der er identitet mellem fingeraftrykkene for derved at fremkalde en tilståelse.

Polygrafan eller den såkaldte „løgne-detektor“ nævnes kun en passant med bemærkning om, at selvom bemærkelsesværdige resultater er nået ved dens hjælp, kan den ikke erstatte den sædvanlige form for afhøring.

Bogen afsluttes med et interessant kapitel om narkotikamisbrug og de politimæssige problemer i forbindelse med bekæmpelsen heraf. Der gives en beskrivelse af de forskellige former for narkotika og deres virkninger, en vejledning i hvorledes man kan kende personer, der er forfaldne til forskellige former for narkotikamisbrug, på deres udseende, tilstand, opførsel etc., og hvad man skal iagttage ved afhøring og ransagning af sådanne personer, samt et glossarium for de i narkotikahandelen (i USA) anvendt slang-udtryk.

A. Haslund.